

ОНОМАСТИКОН ВТОРИННОГО ДИСКУРСУ
АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ СУЧАСНОЇ МАСКУЛЬТУРИ

(на матеріалі циклу романів Дж. Р. Р. Мартіна “A Song of Ice and Fire”)

Постановка проблеми. В останні десятиліття у зв'язку зі швидким розвитком Інтернет-технологій та тенденцією до глобальної комп'ютеризації увагу як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників привертають проблеми “віртуальної реальності” (*Н. Багдасар'ян, М. Кастельс, В. Красних, Р. Махачаєвілі, Н. Рябцева* та ін.), де постійно зростаючий “обсяг інформації вибудовується на ономастичній вісі” [9, 55]. Саме тому особливо актуальними, на наш погляд, видаються питання віртуальної ономастики як особливої сфери функціонування власних імен у віртуальній реальності, зокрема в Інтернет-просторі та у творах жанру фентезі.

Аналіз останніх досліджень. Впродовж багатьох десятиліть ономастикон, як сукупність власних імен, розглядався в системі лінгвокраєзнавчих дисциплін, а саме досліджувалася історія виникнення онімів, їх етимологія, ареал поширення, їх лексико-семантична класифікація та структурно-словотворча характеристика. Достатню увагу також приділено вивченню функцій онімів у художній літературі загалом [1–5; 8; 10] і в художніх творах жанру фентезі зокрема [6; 7]. Тим не менш, проблема специфіки функціонування онімів у вторинному дискурсі певного художнього тексту жанру фентезі і досі залишається невирішеною.

Таким чином, **актуальність** представленого дослідження зумовлена, по-перше, загальними завданнями вивчення літературних онімів як одиниць художнього тексту, що сприяють осягненню глибинного змісту твору, по-друге, фрагментарною вивченістю ономастикону творів жанру фентезі і, по-третє,

необхідністю розгляду особливостей дієвості онімів в процесі когнітивного аранжування вторинного дискурсу текстів сучасної масової культури.

Мета наукової розвідки полягає у вивченні ономастикону вторинного дискурсу англомовного художнього тексту у жанрі фентезі.

Об'єктом дослідження постає вторинний дискурс англомовних текстів сучасної масової культури, а **предметом** безпосереднього аналізу – когнітивно-комунікативний потенціал власних назв прецедентних текстовпросторів у вторинному дискурсі.

Фентезі являє собою молодий літературний жанр, який за порівняно недовгий час набрав значної популярності. На разі фентезійні твори набувають статус культових. Так, цикл романів у жанрі фентезі “A Song of Ice and Fire / Пісня льоду і полум'я” Дж. Р. Р. Мартіна, що становить **матеріал** нашого дослідження, представляє “обличчя” сучасного фентезі.

Простір світу фентезі, зокрема простір циклу романів “A Song of Ice and Fire” Дж. Р. Р. Мартіна, визнається як віртуальний на підставі наступних ознак:

1) віртуальність не існує без суб'єкта сприйняття, існує тільки з ним, а тому дозволяє створити необмежену кількість інтерпретацій;

2) цикл романів, створений уявою первинного автора, став в сучасному англомовному суспільстві не просто літературним твором, а цілим світом, який існує віртуально, про що свідчать численні інтерпретативні клуби та дискурсивні спільноти зі своїми зводами етичних норм і правилами поведінки.

Вторинний світ циклу романів “A Song of Ice and Fire” Дж. Р. Р. Мартіна обумовлює таку специфічну особливість ономастикону, як створення унікальних груп онімів та їх переважну штучність. Оніми романів виконують креативну функцію, створюють такий ономастичний фон, який формує у реципієнта враження достовірності, реальності художнього простору і часу зображуваного фіктивного світу, дозволяють повірити у справжність подій і персонажів. За допомогою власних назв первинний автор намагається не лише назвати певний предмет, але й надати конкретну інформацію про нього або

пов'язати з ним деяку додаткову інформацію, а також висловити почуття, пов'язані з об'єктом, оцінити його [10, 233].

Дж. Р. Р. Мартін створює широкомаштабну розповідь, яка описує загибель середньовічного феодального суспільства під тиском внутрішніх протиріч. Автор звертає особливу увагу на соціальні взаємини всередині дворянських будинків і впроваджує велику кількість імен і прізвищ. Саме тому найбільш частотною групою власних назв у вторинному світі циклу романів Дж. Р. Р. Мартіна “A Song of Ice and Fire”, що відзначається особливо ретельно опрацьованим вторинним всесвітом і оригінальністю моделей власних назв, є антропоніми, які слугують для іменування основних і другорядних персонажів, як-от: *Robert Baratheon, Joffrey Baratheon, Myrcella Baratheon, Tommen Baratheon, Stannis Baratheon, Renly Baratheon, Petyr Baelish, Eddard Stark, Catelyn Stark, Robb Stark, Sansa Stark, Arya Stark, Brandon Stark, Jon Snow, Tywin Lannister, Cersei Lannister, Tyrion Lannister, Jaime Lannister, Lysa Arryn, John Arryn, Theon Greyjoy, Viserys Targaryen, Daenerys Targaryen* тощо.

Крім того, більшість головних персонажів первинного текстопростору циклу наділені додатковими або паралельними іменами. Так, у випадку Дейенеріс Таргарієн, яку йменують *The Dragon Queen, Mother of Dragons, Daenerys Stormborn, Queen of the Andals and the Rhoynar and the First Men, Khaleesi of the Great Grass Sea, Queen of Meereen, Princess of Dragonstone, The Unburnt, The Silver Queen, Daughter of Death, Bride of Fire*, можна розгледіти розвиток і реалізацію одного й того ж самого вектору, зумовленого контекстом твору, і розглядати такі імена як семантичні варіанти антропоніма.

У циклі романів при створенні альтернативних номінацій використано елемент прагматичного, суб'єктивного ставлення номінатора до об'єкта, тобто автора до персонажів, що створює експресивне забарвлення засобів альтернативної номінації за рахунок суб'єктивно-модального компонента значення. Так, серед засобів альтернативної номінації власних імен у первинному текстопросторі циклу романів Дж. Р. Р. Мартіна ми виділяємо:

– прізвиська (додаткові імена): *Tyrion Lannister, the Imp, The Halfman, Yollo, Hugor Hill, Giant of Lannister, No-Nose; Littlefinger; Daenerys Stormborn, The Unburnt, Mysha, The Silver Queen, Silver Lady, Child of Three, Daughter of Death, Slayer of Lies, Bride of Fire, The Dragon Queen; Lord Snow, The Crow-Come-Over, The Bastard of Winterfell, The Black Bastard of the Wall, Lord Crow; Bran the Broken or The Winged Wolf; Bronze; Little Bird; Arya Horseface, Arya Underfoot, Arry, Lumpyface/Lumpyhead, Weasel, Nymeria/Nan, Salty, Cat of the Canals; Jon Umber the Greatjon; Crow's Eye; Jon Umber the Smalljon; Theon Turncloak or Reek; Onion Knight, Davos Shorthand, Ser Onions, Onion Lord; Jaime Lannister The Kingslayer, The Lion of Lannister, The Young Lion or Goldenhand; Light of the West or Queen Dowager; Ser Piggy, Lord of Ham, Sam the Slayer, Black Sam* тощо, які далі можна розподілити на:

– родові (тронні, династичні) імена: *Lord of the Seven Kingdoms, Hand of the King, Protector of the Realm, Queen Regent, Lord Commander of the Night's Watch, Queen of the Andals and the Rhoynar and the First Men* тощо;

– звеличувальні імена (меліоративи): *the Mountain That Rides, Giant of Lannister, Mother of Dragons, The Silver Queen, Silver Lady* тощо;

– принижувальні імена (пейоративи): *Jon Umber – the Smalljon, Tyrion Lannister – the Imp* або *The Halfman, Petyr Baelish – Littlefinger, Ser Jaime Lannister – “the Kingslayer”, Ser Barristan “the Bold”, Viseris – “The Beggar King”, John Snow – The Quiet Wolf, The Crow-Come-Over, The Bastard of Winterfell, Aegon the Unworthy, Arya Horseface, Arya Underfoot* тощо;

– почесні імена (дігнітоніми): *Aegon the Conqueror, Lord Commander of the Night's Watch, Khaleesi of the Great Grass Sea, Breaker of Shackles/Chains, Queen of Meereen, Princess of Dragonstone* тощо;

– звеличувально-страхітливі (аугментативи): *Lady Tyrell “the Queen of Thorns”, Mother of Dragons, Daughter of Death, Slayer of Lies, Bride of Fire, The Dragon Queen, The Unburnt, Balerion the Black Dread, The Silent Sister, Breaker of Shackles/Chains, The Hangwoman, Lady Stoneheart* тощо.

Домінуючим у структурі значення засобів альтернативної номінації є прагматичний компонент, адже вони завжди мають яскраво виражений експресивно-оцінний характер. Отже, антропоніми в текстовпросторі циклу романів “A Song of Ice and Fire” Дж. Р. Р. Мартіна виконують не лише номінативну функцію, а й надають певну характеристику персонажам за різними парадигмальними параметрами. Вони є носіями естетичної, образної, емоційної та оцінної інформації, а відтак, і концептуальної, яка оформилась в ідейно-художньому змісті текстовпростору в єдине ціле.

Іншою домінантною групою онімів у циклі романів “A Song of Ice and Fire” Дж. Р. Р. Мартіна є топоніми, як-от: *Westeros, Essos, Sothoros, Seven Kingdoms, The Crownlands, The Stormlands, The Iron Islands* тощо. Головною функцією топонімів є формування та структурування віртуального простору. Серед ключових топонімів циклу можна виділити макротопонім, зокрема назву континенту, на якому здебільшого відбувається дія романів. Так, значущість топоніма *Westeros* (західний континент, де розташовані *the Seven Kingdoms*) для розповіді підкреслюється численними дублетними найменуваннями: *the Sunset Kingdoms, the Sunset Lands, the Lands of the Long Summer*.

Оними інших видів, наприклад: ороніми (*Dragonstone, Driftmark, Pyke, Harlaw, Saltcliffe, Blacktyde, Orkmont, Lonely Light*), гідроніми (*Gulf of Grief, Jade Sea, Narrow sea, Sea of Dorne, Sea of Myrth, Sea of Sighs, Shivering Sea, Smiling Sea, Smoking Sea, Summer Sea, Sunset Sea*), ойконіми (*Fairmarket, Lord Harroway's Town, Saltpans, Maidenpool, Stoney Sept, Pentos, Braavos, Lys, Qohor, Norvos, Myr, Tyrosh, Volantis, Lorat*), урбаноніми (*Riverrun, Harrenhal, Seagard, Stone Hedge, The Twins*) та інші створюють об'ємну панораму вторинного світу циклу романів “A Song of Ice and Fire”, його історії, культури, мистецтва.

Розглядаючи ономастичну систему романів епічної фентезі, слід відзначити, що саме топонімікон є головним засобом формування простору, адже саме топоніми складають систему орієнтирів, за допомогою яких можливим стає визначення місця і призначення персонажів. На топонімікон

романів епічної фентезі лягає підвищене навантаження, адже інших засобів конструювання географії вторинного світу письменник не має – зважаючи на специфіку вторинних світів він не може повторювати географію реального простору. Саме тому топонімікон стає набором унікальних позначок певного авторського вторинного всесвіту.

У вторинному дискурсі беззаперечним видається досягнення головної мети апелятивної функції власних назв первинного текстопростору – “збудження образів та емоцій, викликаних значеннями, що містяться в асоціативному та семантичному полі власного імені” [8, 17]. Антропоніми та топоніми циклу романів “A Song of Ice and Fire” Дж. Р. Р. Мартіна актуалізують авторську прагматичну спрямованість, адже у вторинному дискурсі вторинні автори відтворюють асоціативні зв’язки зазначених нами онімів.

Ономастикон циклу романів “A Song of Ice and Fire” Дж. Р. Р. Мартіна у вторинному дискурсі виконує функцію репрезентації фрагментів вторинного всесвіту, його вторинної концептуалізації реципієнтами. Таким чином, власні імена у вторинному дискурсі постають репрезентантами концептуальної інформації. Антропонімічні одиниці вторинного світу “A Song of Ice and Fire” носять прецедентний характер, адже мають відносно стійкі конотації, закріплені в свідомості переважної більшості представників англомовної лінгвокультурної спільноти (фанатської субкультури) і постійно актуалізуються у вторинному дискурсі.

Топоніми, які вторинні автори використовують для конструювання вторинного текстопростору, повністю відтворюють атмосферу вторинного світу. Тим не менш, географія вторинного світу “A Song of Ice and Fire” у вторинному дискурсі зображена доволі фрагментарно, адже кожен вторинний автор обирає лише ту його частину, змодельовану у первинному текстопросторі, яка імponує саме йому. Наприклад, серед трьох континентів у циклі “A Song of Ice and Fire” Дж. Р. Р. Мартіна, найбільшою популярністю серед членів дискурсивної спільноти у вторинному дискурсі користується

Вестерос (*Westeros*), що підтверджує його статус як ключового топоніма; друге місце за частотністю вживання належить Ессосу (*Essos*) – найбільшому з трьох континентів; найменш розповсюджений – Соторіос (*Sothoryos* або *Sothoros*).

Континент Вестерос, як відомо, зайнятий однією державою, яка йменується Сім Королівств (*Seven Kingdoms*), що підкреслює її політичну роздрібненість та розділеність на окремі, відносно незалежні державні утворення, зокрема: *Dorn*, *The Reach*, *The Westerlands*, *The Crownlands*, *The Stormlands*, *The Iron Islands*, *The Vale of Arryn*, *The Riverlands* та *The North*. Оскільки географія Ессосу на відміну від Вестеросу детально не опрацьована Дж. Р. Р. Мартіном, то і у вторинному дискурсі зустрічаємо лише ті його частини, що є відомими завдяки подіям, зображеним за сюжетною лінією автором первинного текстопростору, зокрема: узбережжя Вузького Моря (Вільні Міста – *Free Cities*), затока работоргівців (*Slaver's Bay*) з трьома найбільш відомими містами: Астапор, Юнкай та Міірен (*Astapor*, *Yunkai* and *Meereen*), а також Дотракійське море (*Dothraki Sea*).

Висновки. Підводячи підсумки, ще раз наголосимо на тому, що у вторинному дискурсі власні назви репрезентують фрагментарно функціонуючий прецедентний текст – цикл романів у жанрі фентезі Дж. Р. Р. Мартіна “*A Song of Ice and Fire*”, викликають нові конотації, додаткові смислові асоціації та сприяють розширенню його смислових меж. Велика кількість топонімів дає широкі можливості вторинним авторам на свій власний смак змодельовати географію художнього світу циклу романів “*A Song of Ice and Fire*” у вторинному дискурсі. Оними обираються вторинним автором згідно із задумом вторинного тексту. Антропоніми виконують роль маркерів психологічної, ідеологічної відокремленості певного персонажа, його окремої життєвої позиції, певного місця в соціальному середовищі. Продуцент враховує потенціал і статус самого персонажа, а за умов вдалого зображення останнього в уявленні реципієнта образ і риси цього персонажа будуть пов’язані безпосередньо з його іменем, а, отже, будуть виступати як його атрибути.

У вторинному дискурсі циклу романів “A Song of Ice and Fire” Дж. Р. Р. Мартіна оніми постають репрезентантами концептуальної інформації, адже вони наділені когнітивною спрямованістю і мають додаткові семантичні нашарування. Крім того, в процесі функціонування власних імен, тобто під час їх актуалізації у вторинному дискурсі, вони набувають додаткового лексичного (конотативного) значення, що ґрунтується, перш за все, на асоціаціях або/та образних уявленнях вторинних авторів.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку вбачаємо в аналізі власних назв у вторинному дискурсі англомовних текстів сучасної масової культури з позицій лінгвопрагматики.

Список використаних джерел

1. Белозерова Е. А. Функционирование имен собственных в художественном тексте и дискурсе: на материале современной британской литературы : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Е. А. Белозерова. — Москва, 2008. — 21 с.
2. Зевина И. В. Выбор личного имени героя художественного произведения как коммуникативно-прагматическая парадигма / И. В. Зевина // Филология на рубеже тысячелетия. — Ростов на/Д., 2000. — Вып. 2. — С. 153–156.
3. Карпенко Ю. А. Имя собственное в художественной литературе / Ю. А. Карпенко // Научные доклады высшей школы. Филол. науки. — 1986. — № 4. — С. 34–40.
4. Карпенко М. В. Антропонимия как средство создания комического в художественном произведении / М. В. Карпенко // XXII наукова сесія : тези доповідей. — Черновцы, 1966. — С. 68–69.
5. Карпенко М. В. Ономастика в художественной литературе / М. В. Карпенко // Ономастика. Проблемы и методы. XIII Международный ономастический конгресс : материалы. — М., 1976. — С. 169–188.

6. Лебедева Е. А. Ономастикон произведения Дж. Р. Р. Толкиена “Властелин колец” : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 “Теория языка” / Е. А. Лебедева. — Ростов на/Д, 2006. — 30 с.
7. Новичков А. А. Ономастическое пространство англоязычных произведений фэнтези и способы его передачи на русский язык : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 “Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание” / А. А. Новичков. — Северодвинск, 2013. — 24 с.
8. Співак С. М. Власна назва в композиційно-смісловій структурі віршованих текстів американської поезії: комунікативно-когнітивний підхід : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / С. М. Співак. — К., 2004 — 22 с.
9. Супрун В. И. Развитие ономастического пространства Интернета / В. И. Супрун // Ономастика Поволжья : IX Междунар. конф. по ономастике Поволжья, 9-12 сент. 2002 г. : материалы. — М. : Ин-т этнол. и антропол. РАН, 2004. — С. 53–58.
10. Ярова С. А. Функціонування власних назв у художньому тексті та проблема їх перекладу / С. А. Ярова // Філологічні студії. — Луцьк, 2004. — № 1. — С. 230–235.

Анотація

У статті досліджено оніми вторинного дискурсу англomовних текстів сучасної маскультури. Проаналізовано ономастикон вторинного світу циклу романів “A Song of Ice and Fire” Дж. Р. Р. Мартіна; визначено, що у вторинному дискурсі оніми виконують функцію репрезентації фрагментів всесвіту, його вторинної концептуалізації реципієнтами.

Ключові слова: вторинний дискурс англomовних текстів сучасної масової культури, вторинний автор, власні назви, прецедентний текст, інтерпретація.

Summary

This paper introduces a case study of the proper names and their functions in the process of secondary discourse production. Therefore, it aims at the clarification of such notions as “secondary discourse” and “proper names”. The research material is George Raymond Richard Martin’s bestselling epic fantasy series “A Song of Ice and Fire” and texts of its secondary discourse, submitted on Fanfiction.Net, GeoCities and Archive of Our Own.

From cognitive-functional approach “secondary discourse” is viewed as a complex linguistic phenomenon and a dynamic process of information, ideas, feelings and emotions exchange, mediated by modern mass culture text corpora. The article examines the secondary discourse as a specific secondary creativity and a popular way of expressing intense feelings towards precedential text corpora i.e. “A Game of Thrones”, “A Clash of Kings”, “A Storm of Swords”, “A Feast for Crows” and “A Dance with Dragons”.

The article also deals with the analysis of “A Song of Ice and Fire” “secondary” world features. Proper names are viewed as the specific means of its production. The research defines that proper names perform the creative function, causing new connotations and extra semantic associations, expand semantic boundaries of the precedential text corpora in the process of secondary discourse production.

This paper also claims that secondary authors preserve the various naming systems, designed by G. R. R. Martin in “A Song of Ice and Fire”. It outlines two main types of proper names in the “secondary” world of “A Song of Ice and Fire”: anthroponyms and toponyms. Both types, used by G. R. R. Martin in the primary textspace and by secondary authors in the texts of the series’ secondary discourse create such onomastic background that would make the reader believe in the credibility of the “secondary” world of G. R. R. Martin’s “A Song of Ice and Fire”.

Key words: secondary discourse of the English modern mass culture texts, secondary author, proper names, precedential text, interpretation.